

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Катя Гинева Кайрякова

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

на

Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
Професионално направление (шифър 8.3) „Музикално и танцово изкуство”, докторска
програма „Хореография”

Докторант: Душанка Градишки Иванова, докторант към катедра „Хореография” на
Факултет „Музикален фолклор и хореография”

Тема: **Ролята на Руската школа при създаването на балета в Америка през
XX век. Сравнителен анализ между Американската и Руската балетни школи**

Научен ръководител: проф. Лиляна Драгулева

Становището е изготвено въз основа на Заповед №РД-27-068/22.10.2020 г. на Ректора на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев” относно утвърждаване състав на научно жури и представени от докторанта дисертационен труд, автореферат, справка за приносите в дисертационния труд, публикации по темата на дисертационния труд, в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките”.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Биографията и професионалният път на автора на предложения за рецензиране дисертационен труд Душанка Градишки Иванова, ясно подсказва причината за ориентацията към изследваната тема: *„Ролята на Руската школа при създаването на балета в Америка през XX век. Сравнителен анализ между Американската и Руската балетни школи”*. С балетния танц е свързано развитието на Душанка Градишки, през обучението и в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев” като студент в ОКС „бакалавър”, сп. „Балетна педагогика” и ОКС „Магистър” - хореография и режисура. Важна част от нейната биография е изпълнителската, педагогическата и творческата дейности осъществени в Европа и Америка. Натрупаният опит на два континента дава възможност да се заяви едно сериозно изследване, което намира своето място в научно–теоретичната база на съвременните изследователски тенденции. Формулираната тема на дисертационния труд е актуална за настоящия XXI век и носи заложената в себе си теоретична значимост, чиято верификация е отразена в непосредствената

изследователска дейност на автора в проследяване пътя на танца и в частност на класическия балет, от зараждането му и неговото развитие в Америка с изключително подробна информация за много специалисти и тяхната дейност.

Дисертационният труд е с обем 193 страници и се състои от увод, изложение в седем глави, изводи и приноси. Счита за уместно реструктурирането на изложението и окрупняване на отделните глави до три: Началото на танца като форма на културно изразяване в Америка през XVII и XVIII век, Влияние на Западноевропейския балет, Руската класическа школа и присъствието и в Америка. Това от своя страна би дало възможност за оформяне на отделни параграфи с ясно изведени заключения и изводи. Списъкът на използваните литературни източници се състои от 45 източника, както и 22 интернет ресурси.

Уводът обосновава значимостта на проблема от гледна точка на концепцията за танца в Съединените щати като „...многообразно и комплексно културно явление, изградено от всички аспекти на американската история: имиграция, заселване и културни контакти; развитие на индустрията, икономиката и бизнеса; разнообразни религиозни и философски становища; различни проявления в социалния живот и забавленията.” Липсата на задълбочени научни изследвания в тази насока, провокира авторката да вникне по-дълбоко в тази сериозна проблематика и да се опита да предложи отговор на въпроси, свързани с активната работа на много европейски танцьори, хореографи и педагози в Америка. Коректно са посочени обекта – „класическият танц в Америка”, предмета – „ролята на западноевропейски и руски балетмайстори, танцьори и педагози в полагане основите на класическия танц в Америка”, целта и задачите на изследването. Целта конкретизира задачите, представени в теоретичен аспект.

Литературният обзор представлява задълбочен прочит на теоретични изследвания основно от библиотеките в Тампа, Санкт Питърбърг, Маями както и Библиотеката за изпълнителско изкуство в Ню Йорк. Тази необходимост е провокирана от липсата на материали на български, сръбски и македонски език. Тук е мястото да отбележа сериозния принос в проучването на огромен научен материал свързан с преводи от английски и представени обобщения и изводи, насочени към основната цел, който е плод на целенасочена и задълбочена работа.

Анализът на публикуваните теоретични източници е направен проследявайки възникването и развитието в културно-исторически план на танца в Америка. Анализирани са теоретичните основи на развитието на класическия танц с акцент

върху големия брой дейци от световния балет, приносят им в развитието на балета в Русия и Европа и влиянието им при създаване на балета в Америка. Информацията ситуира обекта на изследването в трудове на различни автори, чийто изводи са база за изследователските задачи на настоящия дисертационен труд. Авторката успява да изведе онези полезни за нейното проучване елементи, които водят към разширяване обхвата на знанието за началото, развитието на класическия танц в Америка и влиянието, което оказва Руската школа. **В първа глава**, разглеждайки историческата специфика в изграждането на американската нация, докторантката умело търси връзката между традициите на коренното население и влиянието на новите заселници. Направеният обзор показва появата на европейското изкуство на танца първоначално в контролираните от Великобритания колонии, като наред с английските народни танци се преподават и изискани френски танци. Докторантката извежда заключението, че историческите обстоятелства затвърждават популярността на френските танци. **Във втора глава** е поставен акцент върху италианското влияние на танца в Америка. Отделено е заслужено внимание към всеки италиански балетен артист дал своя индивидуален принос за развитието на американския танцов стил. Открояват се имената на Малвина Кавалаци – основателка на балетно училище към Метрополитън опера, откриването на което докторантката определя като „...*исторически момент за американския балет*” и Луиджи Албертиери, който се счита за „...*последния велик представител на италианската балетна техника от деветнадесети век в САЩ*”. **Трета глава** е посветена на приносът на Фани Елслер в популяризирането на романтичния балет в Америка. Невероятното и изпълнителско въздействие в различни балетни постановки вдъхновява утвърждаването на първите четирима, изключително талантиви американски танцьори – Мери Ан Лий, Джордж Уошингтън Смит, Джулия Търнбул и Аугуста Мейуд. Представена е подробна информация за творческия път на всеки един от тях. Подчергати са аспектите на техния личен принос: Мери Ан Лий – първата изпълнителка на оригиналната версия на Жизел в Америка, Джулия Търнбул – пътува в Америка „...*като солистка и съперници на европейските звезди*...”, Аугуста Мейуд – „*Тя е първата американка, която получава ранга на примабалерина в Европа, а критиците я сравняват с великите романтични балерини на XIX век*”, Джордж Уошингтън Смит – освен с уникалните си изпълнителски качества той осъществява и активна преподавателска дейност в свое собствено училище във Филаделфия.

След реализираният цялостен преглед на фактори от различно естество и задълбочен анализ, докторантката извежда обобщението, че през XIX век „*Успехът на*

европейските танцьори, макар и да не създава традиции в танца, стимулира таланта на американците”. **Четвърта глава** обосновава търсенето на новите форми на танца. Разгледан е подробно творческия път на танцьори, всеки от които е оставил собствен почерк и стил в изпълнителската си практика – Лой Фулър, Мод Алан, Айсидора Дънкан, Рут Сен-Дени, Тед Шоун, Марта Греъм. Направеният задълбочен анализ на дейността им налага извода, че те „...вносят нова театралност и абстрактност в танца разчитайки повече на образите отколкото на сюжета. Те изучават връзката между тялото и душата като напълно изоставят класическите балетни форми”. **Петта глава** много точно ни въвежда към същината и проблематиката, свързана с главната тема на дисертацията. Разгледани са основополагащи въпроси за зараждането на балета в Америка. Проследявайки приносът на руските имигранти в изграждането на национален балет с американска идентичност, докторантката отделя специално внимание на дейността на Анна Павлова и хореографа Михаил Мордкин, като акцентира върху личностните им постижения „Павлова подготвя публиката с безкрайните си турнета, а дейността на Мордкин като преподавател в Ню Йорк изгражда цяло ново поколение американски танцьори”. Акцентът в **шеста глава** е поставен върху „Ерата на Американския ренесанс в изкуството на танца и неговите естетически принципи за абстрактност и експресионизъм”. В отделни параграфи са изведени значимите фактори влияещи върху развитието на танца в Америка. Специално внимание е отделено на „Реформите на Дягилев като концепция на традиционализма и модернизма”. След направения обзор на постиженията на „Руския балет” на Дягилев докторантката извежда заключението, че „Без Дягилев историята на балета в Европа и Америка през XX век би била съвсем различна. Под неговата закрила балетът в Америка не само просперира, но и печели огромен престиж”. Специално внимание е отредено и на руския танцьор, хореограф, педагог и режисьор Михаил Фокин. Пълноценното изследване на неговия жизнен и творчески път подчертава значимостта не само на хореографската, а и на педагогическата дейности, които несъмнено чертаят нови посоки в развитието на балета както в Европа, така и в Америка. В **седма глава** направеният сравнителен анализ на Руската и Американската балетни школи обобщава спецификите определящи облика им както в исторически, така и по стилови белег. Акцентирано е върху факта, че най-големият тласък Американското балетно изкуство получава от Руския балет. Тази глава може да се приеме и като заключение на цялото изложение в отговор на поставената цел и произтичащите задачи.

Душанка Градишки има четири публикации по темата на дисертационния труд. Направените публикации като брой и съдържание напълно отговарят на изискванията за допускане до публична защита.

Авторефератът е разработен върху 55 страници. Той отразява обема на дисертацията коректно и точно - както съдържателната страна, така и направените изводи и научни приноси.

II. ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ОЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДОКТОРАНТА

Налице са реални научни приноси на дисертационното изследване, които са от значение за обогатяване на това поле на знанието свързано с класическия танц в Америка и влиянието на Европейската и Руска балетни школи. Изследването осъществява успешно своите цели не само в теоретичната проблематика, но и за постигане на научни резултати. Напълно приемам изложените шест генерални приноса на труда, които са аналитично представени и достоверно изтъкнати.

Разглежданият дисертационен труд има сериозна научна стойност. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане. Авторката представя високо стойностен дисертационен текст, който е постижение в нейната самостоятелна научна дейност.

Препоръчвам изложението да бъде оформено и публикувано в практическо пособие предназначено не само за хореографи и специалисти, а и за всички, които проявяват интерес към танцовото изкуство.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изхождайки от всичко казано по-горе изразявам своята **положителна** оценка за дисертационния труд **Ролята на Руската школа при създаването на балета в Америка през XX век. Сравнителен анализ между Американската и Руската балетни школи** и предлагам на уважаемото научно жури да бъде присъдена на Душанка Градишки Иванова образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”, докторска програма „Хореография”.

17 декември 2020 г.
гр. Варна

Изготвил становището:

доц. д-р Катя Кайрякова